

Llengua, transició i Constitució

«Es pot ser metge, jutge i policia als Països Catalans sense saber català, però no a Saragossa, Sevilla o Zamora sense saber castellà»

Els primers temps de franquisme amb Franco ja mort existia a la societat espanyola, en sectors amb una mínima consciència democràtica, la convicció o el sentiment que la dictadura s'havia viscut de manera diferent en els territoris amb una cultura nacional diferent de l'espanyola. En el cas català, s'havia patit una dictadura doble. D'una banda, la privació de drets bàsics i la persecució de llibertats fonamentals en una democràcia. Aquesta primera dimensió de la dictadura va ser general a tot l'estat espanyol sense excepció. La segona, però, només va afectar els Països Catalans, Galícia i el País Basc, la llengua, cultura i símbols nacionals dels quals van ser ferotgement perseguits.

Els territoris espanyols de llengua castellana mai no van veure empresonar ningú per parlar castellà, ni van cremar-se piles de llibres pel simple fet d'estar escrits en aquesta llengua, ni van prohibir-se'n tots els diaris i revistes, ni multar els propietaris de rètols d'establiments en aquest idioma, ni van canviar-ne tota la retolació dels carrers per a substituir-la per una altra llengua, ni van erradicar-la de tots els nivells del sistema educatiu, ni van reduir-ne l'ús a l'àmbit estrictament domèstic o privat, íntim. El mateix va passar amb l'exhibició pública dels símbols nacionals com ara la bandera, l'himne o determinades cançons patriòtiques. La majoria d'habitants de l'Estat espanyol, doncs, mai no va patir una doble dictadura, simplement perquè la seva identitat nacional mai no va ser perseguida, ja que coincidia amb la de les noves autoritats franquistes, amb les quals compartia la mateixa llengua pròpia?

La sortida a l'atzucac del franquisme, després de la mort del militar assassí, culminà en el pacte establert entre franquistes i els antifranquistes representats per la majoria de les seves organitzacions polítiques. L'amnistia no sols va afectar els demòcrates de la més variada espècie que havien sofert la dictadura, la presó i l'exili, sinó que també, cosa que sovint s'oblida, va esborrar legalment els crims de la dictadura i la responsabilitat dels seus executors. Aquests sí, doncs, que van anar de la llei a la llei sense esbullar-se els cabells, de manera que, avui encara, el franquisme no ha estat mai cap delictes i ningú no ha anat mai a la presó per ser franquista. Sota el govern més progressista de la història d'Espanya, la *Fundación Francisco Franco* no ha estat il·legalitzada, noms destacats de la dictadura continuen en carrers, centres educatius, places, hospitals i monuments, els símbols i gestos franquistes campen lliurement pels carrers amb una connivència policial que fa feredat i els noms d'assassins amb uniforme sobreviuen en unitats militars.

Tot l'edifici de la Transició espanyola culmina en la constitució aprovada el desembre de 1978. I, pel que fa a la llengua, és precisament aquest text el que consagra la superioritat inqüestionable del castellà sobre els altres idiomes, ja que segons l'article 3.1. És la llengua espanyola oficial de l'Estat. Tots els espanyols tenen el deure de conèixer-la i el dret d'usar-la?. La salvatjada legal que justifica l'acceleració de la minorització del català, la seva marginació i la imposició en tots els àmbits de la llengua espanyola oficial de l'Estat? té en la constitució el seu aval jurídic. És l'únic idioma que té l'Estat com a propi i per això el català no és present a les Corts espanyoles, ni en l'estructura judicial, militar, policial i administrativa de l'Estat. Ni al Parlament Europeu, on ni en el moment d'ingressar a la UE, ni després, Espanya mai no ho ha reclamat, com sí que ho va fer amb l'espanyol.

Però, el deure de conèixer una llengua, és a dir, de no poder al·legar-ne ignorància, desconeixement o incomprensió, no significa, en cap cas, l'obligatorietat d'utilitzar-la. És tan bèstia la Constitució en matèria lingüística que l'única llengua que hi surt esmentada pel seu nom és el castellà. Les altres no en són dignes, no existeixen, de tal manera que el mateix article diu

que ?2. Les altres llengües espanyoles seran també oficials en les respectives Comunitats Autònomes d'acord amb els seus Estatuts.? Dit això, em demano què hauria passat si alguna comunitat autònoma, per exemple, hagués declarat l'armeni llengua oficial. Com que no hi surt el nom de cap altra llengua...

I el que ja és de traca i mocador és l'article 3.3. on, amb un elevat sentit de l'humor i de la mentida pontifica que *?La riquesa de les diferents modalitats lingüístiques d'Espanya és un patrimoni cultural que serà objecte d'especial respecte i protecció?.* Atès que això no s'ho creu ningú, l'article ha estat emprat, sovint, per enfrontar variants de la llengua catalana contra la unitat d'aquesta, cosa que mai no s'ha fet per protegir l'andalús o l'extremeny enfront del model unitari del castellà, quan és evident que *?tó etá mu má?* sona una mica diferent de *?todo está muy mal?.*, per més que sigui el mateix idioma. És que l'andalús, doncs, no mereix respecte i protecció?

La deixadesa, dimissió, indiferència de tants catalanoparlants davant la piconadora quotidiana del castellà acaba legitimant-ne la progressiva reculada. El darrer episodi protagonitzat pel departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya és lamentabilíssim i d'una tristor infinita. No hi ha dia que no coneguem una notícia, procedent de Catalunya, el País Valencià o les Balears, en la qual s'informa del supremacisme lingüístic espanyol per part de metges, personal sanitari, policies, guàrdies civils, jutjats, establiments privats diversos, restaurants, bars, empreses de telefonia, electricitat o gas, companyies d'assegurances, bancs, etc. que converteixen el català en una oficialitat de fireta. Es pot ser metge, jutge i policia als Països Catalans sense saber català, però no a Saragossa, Sevilla o Zamora, sense saber castellà.

Mentre continuem pagant-ne l'existència, contribuïm també a mantenir la seva actitud contra el català. La cosa aniria canviant si, per exemple, optéssim per serveis privats (financers, d'energia, telefonia, assegurances, comerç o restauració) on es respectés la nostra condició de catalanoparlants, a casa nostra, en comptes de continuar engreixant els qui ens la neguen i barren el pas a la normalitat del català en tots els àmbits. Si, per exemple, els parlamentaris de llengua catalana a les Corts espanyoles utilitzessin sempre el català, no simbòlicament en salutacions efímeres o jocoses, sinó amb tota normalitat, els seria retirat l'ús de la paraula, al principi, però en cas de persistir-hi un cop i un altre, la situació es faria insostenible i no hi hauria cap altra sortida que la plena igualtat amb *?la llengua espanyola oficial de l'Estat?.*

A Espanya, a la de dretes i a la d'esquerres, suposant que es pugui fer aquesta distinció, la simple existència de la llengua catalana provoca urticària existencial i no diguem ja el seu ús, perquè és un Estat històricament incompatible amb la diversitat en qualsevol àmbit. Res a veure, doncs, amb Bèlgica o Suïssa, on totes les llengües tenen la plenitud de drets en el seu territori (neerlandès, francès i alemany a Bèlgica o bé alemany, francès, italià i romanx a Suïssa). I, després, encara hi ha qui ens demana per què volem desconnectar d'Espanya o bé per què els nostres exiliats s'han refugiat, precisament, a Bèlgica i a Suïssa. Doncs, perquè *España es diferente,* que deia el ministre franquista Fraga Iribarne. I, hi mani qui hi mani, continua sent-ho.